

زهرا در نگاه خورشید

به آداب و آداب جباران

محمد رضا جباران

۱- سایت تخصصی حضرت فاطمه سلام الله علیها - گروه فرهنگی محدثه

www.mohaddaseh.ir

info@mohaddaseh.ir

mohaddaseh@gmail.com

فهرست :

- مقدمه
- فاطمه پاره تن من است
- غضب فاطمه غضب خداست
- فاطمه سرور زنان جهان است
- فاطمه قبل از همه وارد بهشت می شود
- فاطمه روز قیامت هم منزل پیامبر اکرم است
- نسل فاطمه بر آتش حرام است
- فاطمه میوه وجود پیامبر است
- فاطمه پاره ای از وجود پیامبر است
- دوستاناران فاطمه در بهشتند
- فاطمه مظهر نیکی است
- فاطمه روح پیامبر است

- فاطمه مادر (دلسوز) پدرش است
- رفتار پیامبر نسبت به زهرا
- کوتاهترین زمان دوری
- بوسه و احترام
- سلام پیایی
- دلسوزی بر فاطمه
- موضع قرآن نسبت به فاطمه و خانواده او

مقدمه

بررسی کامل سخنانی که رسول مکرم اسلام (ص) به مناسبت‌های مختلف در باره صدیقه کبرا علیها السلام فرموده است فرصتی ویژه می‌طلبد که این مقام را گنجایش آن نیست. ما در این مبحث به منظور تبرک به کلام نورانی نبوی به چند مورد اشاره می‌کنیم.

فاطمه پاره تن من است

رسول خدا (ص) فرموده است: فاطمه پاره تن من است. هر کس او را خشمگین کند مرا خشمگین نموده است. [۱]

و فرمود: هر آنچه او را اندوهگین کند، مرا هم اندوهگین می‌کند. هر آن چه او را بیازارد... و خسته کند، مرا نیز آزرده می‌سازد. هر چه او را شادمان کند، مرا هم شادمان، و هر چه او را افسرده سازد مرا هم افسرده می‌نماید. [۲]

برخی از اهل تسنن به این حدیث استدلال کرده‌اند که هر کس به فاطمه زهرا بد بگوید کافر می‌شود. [۳]

[۱] خصائص نسائی، ص ۳۵ و کنز العمال، ج ۶، ص ۲۲۰.

[۲] فضائل الخمسة، ج ۳، ص ۵-۱۵.

[۳] کتاب فضائل الخمسة من الصحاح الستة، ج ۳، ص ۱۵۱ مجموعه‌ای است مشتمل بر فضایل و مناقب نبی مکرم اسلام (ص)، علی (ع)،

فاطمه (س) و امام حسن و امام حسین که به همت سید مرتضی حسینی فیروزآبادی (از علمای معاصر شیعه) از کتب معتبر علمای اهل

تسنن جمع‌آوری شده است.

غضب فاطمه غضب خداست

فرمود: ای فاطمه، خداوند به خاطر غضب تو غضب می کند و به خاطر رضای تو خشنود می شود. [۱].

[۱] ذخائر العقبی، ص ۳۹ و میزان الاعتدال ذهبی، ج ۲، ص ۷۲.

فاطمه سرور زنان جهان است

و سرور زنان با ایمان است. [۱].

زمانی نیز فرمود:... این فرشته آمده است تا به من بشارت دهد که فاطمه سرور زنان بهشت است. [۲].

[۱] همان، ص ۱۴۶.

[۲] صحیح ترمذی، ج ۲، ص ۳۰۶.

فاطمه قبل از همه وارد بهشت می شود

فرمود: اولین کسی که وارد بهشت می شود، فاطمه دختر محمد (س) است. [۱].

[۱] مستدرک الصحيحین، ج ۲، ص ۱۵۲.

فاطمه روز قیامت هم منزل پیامبر اکرم است

فرمود: من و علی و فاطمه و حسن و حسین روز قیامت در زیر بارگاه عرش خواهیم بود. [۱].

امیرالمؤمنین (ع) روایت کرده است که شبی پیامبر اکرم (ص) در خانه ما خوابید. نیمه شب حسن آب خواست و

حضرت برخاسته، کاسه‌ای آب از مشک برگرفت تا به او بنوشاند. در این میان حسین دست به کاسه آب برد،

پیامبر او را باز داشت و آب را به حسن داد. فاطمه (س) عرض کرد: ای رسول خدا! مثل اینکه حسن را بیشتر

دوست می‌داری! فرمود: نه، ولی او قبل از حسین آب خواست. آنگاه فرمود: ای فاطمه، من و تو و این دو و اینکه در

خواب است [علی (ع)] همه در روز قیامت در یک جا خواهیم بود. [۲].

و فرمود: در بهشت درجه‌ای است که «وسیله» نام دارد. هنگامی که دعا می‌کنید، از خدا برای من آن درجه را

بخواهید. گفتند: ای رسول خدا، چه کسی با تو در آنجا ساکن خواهد بود؟

فرمود: علی، فاطمه، حسن و حسین. [۳].

[۱] معجم هیثمی، ج ۹، ص ۱۸۴.

[۲] اسد الغابه، ج ۵، ص ۲۶۹.

[۳] کنز العمال، ج ۷، ص ۱۰۲.

نسل فاطمه بر آتش حرام است

فرمود: فاطمه پاکدامن است، پس خدا نسل او را بر آتش حرام کرده است. [۱].

و فرمود: خدا تو و فرزندان را عذاب نخواهد کرد. [۲].

[۱] اسد الغابه، ج ۵، ص ۵۱۰.

[۲] کنز العمال، ج ۶، ص ۲۱۹.

فاطمه میوه وجود پیامبر است

فرمود: من درختی از بهشتم و فاطمه میوه اوست. [۱].

[۱] فرائد السمطين، ج ۲، ص ۳۰.

فاطمه پاره‌ای از وجود پیامبر است

فرمود: فاطمه از وجود من است. هر چه او را خوشحال کند مرا خوشحال می‌سازد و هر چه او را غمگین سازد، مرا

غمگین می‌کند. [۱].

[۱] همان، ص ۴۵.

دوستاناران فاطمه در بهشتند

فرمود: ای سلمان، هر کس فاطمه را دوست بدارد در بهشت است و هر کس با فاطمه دشمنی ورزد در جهنم است. ای سلمان، دوستداری فاطمه، در یکصد جایگاه به کار می‌آید که راحت‌ترین آنها، لحظه مرگ، قبر، میزان، محشر، صراط و محاسبه است.

هر کس دخترم از او راضی باشد من از او راضی هستم و هر کس من از او راضی باشم خدا از او راضی است و هر کس که فاطمه بر او غضب کند خدا بر او غضب می‌کند. [۱].

[۱] همان، ص ۶۷.

فاطمه مظهر نیکی است

فرمود: اگر حسن و نیکی همچون پیکری نمایان می‌گردید همانا سیمای فاطمه می‌شد. بلکه فاطمه بزرگتر از آن است. [۱].

[۱] همان، ص ۶۸.

فاطمه روح پیامبر است

فرمود: دخترم فاطمه سرور اولین و آخرین زنان جهان است. او پاره تن من، نور چشم و میوه دل من و روح من است. او حوریه آدمی نسب است. هرگاه در محراب مقابل پروردگارش می ایستد نورش برای فرشتگان آسمان می درخشد آنچنان که نور ستارگان برای اهل زمین. و خدای عز و جل به فرشتگان می گوید: ای فرشتگان من، به بندهام فاطمه بنگرید که چگونه در مقابل من ایستاده و اعضای بدنش از خوف من می لرزد. بنگرید چگونه قلبش متوجه من است. شما را شاهد می گیرم که او و پیروانش را از آتش ایمن کردم... آنگاه همان طور که مریم را صدا زد او را صدا می زند و می گوید: ای فاطمه، خدا تو را برگزیده و تطهیر کرده و بر زنان جهان برتری بخشیده است... [۱]

[۱] همان، ص ۳۵.

فاطمه مادر (دلسوز) پدرش است

پیامبر اکرم (ص) او را به این کنیه افتخار بخشید و او در مدینه به این کنیه مشهور بود. [۱].

در تفسیر این کنیه گفته‌اند منظور از پدر شان رسالت پیامبر (ص) است. بنابراین فاطمه مادر اسلام و مسلمین است. یعنی همان طور که اطفال در شدايد و گرفتاریها به مادر خویش پناه می‌برند و مادر مرجع و محور آنهاست فاطمه زهرا (س) پناهگاه پیروان اسلام در شدايد و گرفتاریهاست. و هنگامی که حق و باطل با هم مشتبه شوند جویندگان حق، راه راست و حق را از او می‌جویند.

بحقیقت فاطمه میزان است. همراه او بودن با خدا بودن است و پیروی از او پیمودن راه مستقیم است و جدایی از او جدایی از خدا و حقیقت اسلام.

رفتار پیامبر نسبت به زهرا

زهرا (س) در نظر پیامبر عظیم‌الشان (ص) از جایگاهی بلند برخوردار بود و نمی‌توان برای منزلت و قرب فاطمه نزد رسول خدا (ص) حدی تعیین کرد. صحیح‌تر آن که بگوییم زبان و قلم را آنچنان قدرتی برخوردار نیست که بتواند از عهده این کار برآید. در یک سخن باید گفت: «در پهناورترین مکان قلب پدر خویش رسول خدا (ص) جای داشته و در کشور وجود پیامبر اکرم (ص) بهترین موقعیت از آن وی بود.» [۱].

اولیای خدا از بالاترین درجات صفات انسانی برخوردار بوده‌اند و هر صفت به صورت کامل در ایشان موجود بوده است. یکی از آن صفات عاطفه و مهرورزی است. شاید کسانی تصور کنند که مهر ورزیدن به اعضای خانواده نوعی وابستگی است و اولیای خدا که از هر گونه وابستگی به غیر خدا منزّه‌اند، از این علاقه نیز مبرا و نسبت به اعضای خانواده خویش دارای گونه‌ای بی‌تفاوتی می‌باشند. ولی این، سخنی ناصواب و فکری خطاست. چه اینکه در این صورت آن بزرگواران از داشتن یکی از ویژگیهای مهم انسانی بی‌بهره می‌باشند. دیگر اینکه گذشتن از اعضای

خانواده چون فرزند و برادر در راه خدا برای ایشان هیچ مزیتی نمی‌باشد. زیرا از چیزی گذشته‌اند که هیچ علاقه‌ای به آن ندارند.

اگر بپذیریم که پیامبران نسبت به فرزندان خویش عاطفه پدری نداشته‌اند باید تمام تمجیدی که از حضرت ابراهیم (ع) به خاطر ذبح فرزندش می‌شود لغو و بی‌حساب باشد.

بنابراین، اولیاء الهی نه تنها دارای عاطفه و مهر بوده‌اند بلکه عالیترین درجات آن را در وجود خویش داشته‌اند.

آنچه در این زمینه اولیاء خدا را از سایر مردم ممتاز می‌سازد آن است که عاطفه خویش را محور انتخاب قرار نمی‌دهند. ایشان در مقام بندگی می‌توانند شدیدترین درجه عاطفه را نادیده انگاشته، فرزند دلبند یا برادری عزیز را در راه خدا تقدیم کنند. آنچنان که حضرت ابراهیم (ع) بر آن می‌شود که با دست خود فرزندش را سر ببرد و حضرت سیدالشهداء در کمتر از یک روز همه عزیزان خود را در پای معبود قربان می‌کند. آنان می‌توانند کسی از اعضای خانواده خویش را از خود برانند و از وجود او چشم پوشند، مانند حضرت نوح (ع) که از فرزند ناشایست خویش چشم پوشید.

از طرف دیگر اگر فرزندی آنچنان که شایسته مقام بندگی است خود را با معیارهای الهی تطبیق دهد عاطفه پدری به مهر الهی آمیخته می‌شود و اسطوره می‌آفریند. گریه‌های یعقوب پیامبر در طول سالیان متمادی و تا سر حد کوری تنها برگرفته از عاطفه پدری برای از دست دادن فرزند نبود بلکه چون وی پسری را از دست داده بود که تا افق وجود پدر بالا آمده و شانه به شانه او مسیر تکامل انسانی را طی کرده بود. یعقوب یوسف را می‌طلبید چون تنها یوسف او را می‌فهمید و بوی آشنا را از وی استشمام می‌کرد. همان بویی که چون از پیراهن یوسف متصاعد شد از دروازه مصر کلبه احزان پدر را در کنعان معطر کرد.

با توجه به این مقدمه به ذکر پاره‌ای از اظهار علاقه‌های وجود مقدس نبوی نسبت به دخت گرانقدرش می‌پردازیم.

[۱] فاطمه زهرا از ولادت تا شهادت، ترجمه دکتر حسین فریدونی، ص ۲۲۷.

کوتاهترین زمان دوری

پیامبر عظیم‌الشان اسلام هنگامی که آهنگ سفر داشت با فاطمه (س) بعد از همه وداع می‌کرد و هنگام مراجعت، با او قبل از همه ملاقات می‌کرد. [۱].

[۱] مستدرک الصحیحین، ج ۱، ص ۴۹۸ و ج ۳، ص ۱۵۵-۶.

بوسه و احترام

عایشه روایت می‌کند: هنگامی که فاطمه (س) داخل می‌شد پدرش بر می‌خاست، او را می‌بوسید و در جای خود می‌نشاند.

همچنین او می‌گوید: روزی پیامبر گلوی فاطمه را بوسید، عرض کردم: ای رسول خدا، کاری کردید که بیشتر انجام نمی‌دادید!

حضرت فرمود: ای عایشه، وقتی مشتاق بهشت می‌شوم گلوی فاطمه را می‌بوسم. [۱].

[۱] صحیح ترمذی، ج ۲، ص ۳۱۹.

سلام پیایی

تا مدت‌ها پس از نزول آیه تطهیر هنگامی که پیامبر (ص) برای نمازهای پنجگانه از منزل خارج می‌شد نخست به در

خانه فاطمه (س) می‌رفت، دستانش را به دو طرف در می‌گرفت و با صدای بلند می‌فرمود: سلام بر شما، ای اهل

بیت! [۱].

[۱] فرائد السمطين، ج ۲، ص ۵۰ و ۶۱.

دلسوزی بر فاطمه

در روایات زیادی وارد شده که آن حضرت با مشاهده سختی حال دختر عزیزش به شدت می‌گریست.

آری، پیامبر مکرم اسلام (ص) عمیق‌ترین احساسات پدرانۀ خویش را نثار فاطمه (س) می‌نمود و این برخوردها

ناشی از احساسات و عواطف محض نبوده است و گرنه می‌بایست با دختران دیگر خویش هم به همین شیوه برخورد

می‌کرد. از همین رو درمی‌یابیم که این شدت علاقه ناشی از اوج کمال فاطمه (س) و محبوبیت او نزد خداست.

در حقیقت پیامبر (ص) در این همه اظهار علاقه از خداوند متعال متابعت می‌کرده است. گویی پیامبر (ص) وظیفه

دارد موضع قرآن را در این زمینه تفسیر کند و مردم زمان خویش را به این موضع‌گیری آشنا نماید.

۱۳- سایت تخصصی حضرت فاطمه سلام الله علیها - گروه فرهنگی محدثه

www.mohaddaseh.ir

info@mohaddaseh.ir

mohaddaseh@gmail.com

موضع قرآن نسبت به فاطمه و خانواده او

آیات زیادی چون آیه تطهیر، مباحله، هل اتی و قریبی در شان صدیقه کبری علیها السلام و خانواده اش نازل شده و

مفسران تمام مذاهب اسلامی به آن اذعان دارند ما از همه به توضیح مختصری از آیه مودت اکتفا می کنیم.

قرآن کریم می فرماید:

«قل لا اسئلكم علیه اجرا الا المودة فی القربی» [۱].

«ای رسول گرامی! به مردم بگو من در مقابل رسالت خویش از شما مزدی نخواهم جز آنکه به خویشاوندان من

مودت ورزید.»

مودت عبارت از محبت شدید و علاقه ای است که قلب انسان را فرا گرفته باشد. به عبارت دیگر مودت مرز بین

دوست داشتن و عشق ورزیدن است. در این آیه شریف مودت اهل بیت به عنوان مزد رسالت پیامبر اسلام تعیین

شده و مفاد آیه این است که اگر کسی به خاندان پیامبر که مورد نظر این آیه هستند، مودت نوزد نسبت به نبی

مکرم اسلام جفا روا داشته و حق او را ادا نکرده است.

زمخشری در کشف روایت کرده است: وقتی این آیه نازل شد گفتند: ای رسول خدا، خویشان تو که مودتشان بر

ما واجب شده کیانند؟

آن حضرت فرمود: علی، فاطمه و دو پسر ایشان. [۲].

در آیه دیگری می فرماید: «ما سئلتکم من اجر فهو لکم» [۳].

«من هر مزدی از شما بخواهم برای خود شماست.»

از این آیه کریمه به دست می آید که از مودت خویشان رسول اکرم (ص) که در آیه قبل به عنوان مزد رسالت آن حضرت واجب شده نفعی عاید پیامبر (ص) نمی شود.

بعلاوه رسالت و نبوت چیزی نیست که انسان بتواند مزدی شایسته و لایق برای آن تقدیم کند. و به همین علت قرآن کریم از پیامبران نقل می کند که همگی به پیروان خویش می فرمودند: ما مزدی از شما نمی خواهیم. پاداش ما فقط با خداست. [۴].

چگونه نفع مودت عاید خود ما می شود؟

در آیه ای دیگر به بیان این چگونگی پرداخته، می فرماید:

«قل لا اسئلكم عليه من اجر الا من شاء ان يتخذ الی ربه سبیلا» [۵].

«بگو من مزد از کسی نمی خواهم مگر (همین که) کسانی بخواهند راهی به سوی پروردگار خویش بیابند.»

در واقع مودت اهل بیت که همان مزد رسالت است راه عبودیت خداست. ایشان محور توحید، و خانه هایشان مدارس تربیت بندگانی است که مشتاق عمل به دین خالص پیامبرند. زمخشری در کشف می نویسد: این کلام مانند گفتار کسی است که از روی دلسوزی تلاش کرده و برای تو مالی به دست آورده است. آنگاه به تو می گوید من از تو هیچ پاداشی نمی خواهم جز اینکه در حفظ این مال بکوشی و آن را از دست ندهی. حال اگر تو آن مال را برای خودت حفظ کردی در حقیقت پاداشی به او نداده ای ولی او این حقیقت را به اسم ثواب و پاداش از تو تقاضا کرده است و به این ترتیب دو مطلب را به او فهمانده است: ۱- اینکه او به هیچ وجه طمع پاداش ندارد. ۲- اینکه او نسبت به تو بسیار مهربان است و اگر تو مال را برای خودت حفظ کنی او همین را به عنوان پاداش از تو می پذیرد. آنگاه اضافه می کند: به جان خودم، رسول خدا (ص) نسبت به قوم خود و مردمی که برای هدایتشان مبعوث شد بیش از این دلسوز و مهربان بود. [۶].

[۱] سوره شوری، آیه ۲۳.

[۲] تفسیر کشاف، ج ۴، ص ۲۱۹.

[۳] سوره سبا، آیه ۴۷.

[۴] برای نمونه: سوره شعرا، آیات ۱۰۹-۱۲۷، ۱۴۵، ۱۶۴ و ۱۸۰.

[۵] سوره فرقان، آیه ۵۷.

[۶] تفسیر کشاف، ج ۳، ص ۲۸۸.